

Előfizetési feltételek
 helyben házhoz hord
 va vagy vidékre postán
 küldve
 Egész évre 6 ft — kr
 Fél évre 3 ft — kr
 Negyedévre 1 ft 50 kr

Hirdetések díja:
 □ centiméterenként 3
 kr. Kereskedők és gyá-
 rosok külön árkedvez-
 ményben részesülnek.
 Bélyegdíj 30 kr.

Nyitlár sora 20 kr.

KÖZÉRDEK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Szerkesztői iroda

kiadóhivatal:
 Nagyenyedi Könyv-
 nyomda és Papíraru-
 gyár Részvénytársaság
 Főter 38. szám alatt,
 hova úgy a lap szelle-
 mi részét illető köz-
 lemények, mint az
 előfizetések és
 hirdetések ber-
 mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
 nak vissza.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési felhívás

„KÖZÉRDEK” XVI. évfolyamára.

A munkásság hétköznapjait éljük. Lel-
 künkben megmaradtak még a mult év
 verőfényes ragyogásának sugarai, az
 örömmámor felmagasztaló érzelmei s ezek
 teszik munkánkat edesebbé, törekvésein-
 ket reményteljesebbé. A politikai hírlap-
 irók komoly feladatai komoly munkát
 kívánnak. Nemesak a sajtóbírósnak
 tartoznak felelősséggel, hanem első sor-
 ban olvasó közönségüknek pártkülönbség
 nélkül; annak az olvasó közönségnek,
 mely a hazafias szabadelvű nemzeti po-
 litika barátja és a különböző hatáskör-
 ben hathatós érvényre emelője. Ennek
 az olvasó közönségnek a multból örök-
 ségül maradt nagy és nemes ideáljait
 kell szolgálni; ezeket kell terjeszteni,
 beoltani a szívekbe és fejleszteni, hogy
 együtt érezve, mindnyájan együtt mun-
 kálhassuk a haza új ezredvének boldog
 jövődjét.

A „Közérdek” a maga szerény
 eszközeivel szintén e nagy és komoly
 kötelességet igyekszik betölteni. A mi

nehéz viszonyaink között soha sem té-
 vesztette el célját és erejéhez mérten
 mindig teljesítette feladatát a hazafias,
 szabadelvű, nemzeti irányu politika szol-
 gálatában. Vármegyénk, városaink, köz-
 ségeink közművelődési és közgazdasági
 előhaladása, a társadalmi közélet föllend-
 ítése mindig meleg szószólókra talált
 a „Közérdek” hasábjain. Hú króni-
 kásai igyekeztek lenni a kornak, mely-
 ben élünk, és gondos magvetői a jövő-
 nek, melyért dolgozunk.

E feladatokat kívánjuk teljesíteni a
 jövőben is. Munkatársaink buzgalma fo-
 kozottabb mérvben fog megfelelni kö-
 zönségünk igényeinek s ezzel szemben
 reméljük, hogy olvasó közönségünk is
 hathatósabb partfogásban fogja részesi-
 teni a „Közérdek”-et, melynek szer-
 kesztésében *dr. Ebergényi Sándor* mint
 főmunkatárs vesz kiváló részt.

Nagy-Enyed, 1897. július hó 1-en.

A „Közérdek” szerkesztősege:

Dr. Magyarai Károly. Török Bertalan.

Előfizetési árak.

Egész évre 6 ft — kr.
 Félévre 3 „ — „
 Negyedévre 1 „ 50 „

Az előfizetési pénzek a Nagyenyedi

Könyvnyomda és Papírárugyár Rész-
 vénytársaság kiadó cégéhez küldendők,
 mely a lap esimes kiállítására és pontos
 szétküldése felől gondoskodni fog.

A katolikus autonomia.

(—) Évek óhaja, milliók akarata megy
 teljesebbé. Ő felsége kiadta magas kéz-
 iratát s megindult a mozgalom az egész
 országban. Templomokban hirdetik az
 egyháznagyok pásztorleveleit, melyek
 mind kivétel nélkül a katolikus auto-
 nomiaról szólnak.

Magyarországon a katolikus vallás
 dominál, lévén katolikus az állam. S
 igazán bámulatos, mikor zsidó polgár-
 társaink egyházi tekintetben a legtöké-
 letesebb autonómiával díszkedhetnek,
 viszont a katolikusoknak nem volt
 autonómiájuk.

Évek óta mind sürgősebben hangzott
 a kívánság s az egyházpolitika színre-
 hozatala óta e kérdés le sem került a
 napirendről. Így juthatott a megol-
 das elé.

A katolikus magyarság az ő millen-
 niumi ajándékát koronás királyunk jó-
 voltából tehát mégis megkapta, ha egy
 évvel is a millennium után. Későn kap-
 tuk, de tudtuk, hogy meg fogjuk kapni

TÁRCZA.

R . . . hoz.

Hiaban igyekezem
 Felejteni képed,
 Nem tudok, nem bírok
 Búcsút venni toled.
 Neved emlegeti
 Minden bokor lombja,
 Szellő, virág, madár
 Mind, mind csak azt mondja!

Rám a fellegekről
 Bánatod sötétlik,
 Reszkető harmatban
 A te könyved fenylik,
 Villám lobbanása,
 Csillagok futása;
 Ragyogó szep szemed
 Vidám mosolygása.

Hegy, völgy, mező, berek,
 Mind hiába vár rám,
 Nem tudok oly helyet,
 Hol képed ne látnam.
 Az mosolyog én rám,
 Mint hajnali álom,
 A földön, az egen,
 Az egész vilagon

Mindenütt jössz velem,
 Bárhol kelek, jaroK,
 Nyomokban körültem
 Nyílnak a virágok.
 Szívem helyett szív vagy,
 Lelkem helyet lelek . . .
 Hogy búcsuznam toled,
 Hogy feledhetnelek!

D . . .

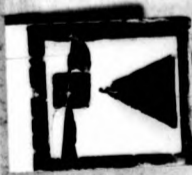
Az angol trónkövetelők.

Majdnem egy évig készült rá az egész
 britt birodalom, hogy nagy ünnepélyességgel
 megülje Viktoria királynő uralkodásának
 hatvan éves jubileumát, s az egész óriás,
 birodalomban csak egyetlen egy politikai
 párt van, mely előre bejelentette, hogy nem
 vesz részt az ünnepélyekben, hanem távol
 a skót hegyek közt Anglia „legitim” királyá-
 ért imadkozik.

Nagyon sokan lesznek, akiket meglep majd
 az, hogy Angolországban is van legitimista
 párt, s azt hiszik, hogy ez egészen új keletű
 s csak majmolása annak a napoleonida es or-
 leanista pártnak, melynek tronpretendensei
 minden időben Angolországban kerestek asy-
 lumot. Ez a mostani legitimista párt hatvan
 évesnél alig valamivel idősebb s ugyszólván
 egyenesen Viktoria királynő ellen alakult.

Míg ugyanis IV. Vilmos ült a trónon, a párt,
 mely már akkor is szervezett volt, nem
 ütötte fel a fejét. Mikor azonban 1837. ju-
 nius 20-án éjjel két órakor IV. Vilmos meg-
 halt s Nagy-Britanniának verrel egybeforraszt-
 ott koronája Viktoria hercegnő fejére
 szállt, két nappal trónralépte után asztalán
 találta azt a híres titkalkozó manifesztumot,
 melyben „Anglia legitimista pártja öt trou-
 bitorlással vádolja es detronizálással fen-
 nyegeti.”

Ez a legitimista párt a Stuartok királyi
 hazának híve s azért nehány héttel ezelőtt
 lázba jött a fölött érzett szegyenében es bá-
 natában, hogy Ruprecht bajor herceg,
 Anglia, Irland es Skótország „legitim király-
 nőjének”, Maria bajor hercegnőnek fia a
 jubileumi ünnepségekre Londonba megy, hogy
 a „hanuoveri trónbitorionak” — mondják —
 hódolatát fejezze ki. Azon fáradoznak most,
 hogy Ruprecht bajor királyi hercegnek,
 vagy szerintük „Cornwall hercegnek” Anglia
 trónjára való isteni jogát bebizonyítsák,
 amelyet ő a századok viharai közt sem ve-
 szíthetett el, mert ez a joga elveszithetet-
 len. A miatt is sokat törtek a fejüket, hogy
 őt hogyan fogadják s hogyan tüntessenek
 mellette a lehghatósabban. Kezdetben azt
 remélték, hogy nem Ruprecht herceg, ha

s senkit nem talált készületlenül a legfelsőbb királyi kézirat.

Még távol vagyunk a tanácskozások s tárgyalások napjától. Csak ősszel fog összeülni az autonómiát rendező országos kongresszus. De megindultak már a választási mozgalmak az országban a legszélesebb mederben, bizottságok jelleltettek a kandidálásra, mindenütt emlegetik már a kandidálándókat. Ez okból szótunk mi most a katolikus autonómia kérdéséhez.

Ez országos kérdéssel, mely első egyházunk legfőbb ügyét képezi, politikai tekinteteknek, pártpolitikai szempontoknak nem szabad, nem lehet érvényesülni. Ez az ügy minden katolikus s nem egy párt kizárólagos privilégiuma. Óva intjük tehát a pártokat s különösen az ország legfiatalabb pártját, hogy a katolikus autonómia kongresszusát a maga részére kihasználni akarja.

Ő felsége böles elhatározását nem szabad és nem lehet egy párt vívmányaként feltüntetnünk. Mert nem is az. Szükség, közóhaj, az egyház multhatlan érdeke hozta létre a királyi akaratot. És miként ő felsége a király felül áll minden párton s párttekinteten, úgy az ő legfelsőbb elhatározása is magasan fölül áll a pártpolitikan és nem a hetköznapi küzdelmek szülték azt. Nemzeti érdek kívánta, nagy nemzeti érdek hozta létre.

Ne legyünk tehát a most folyó vá-

lasztásoknál pártemberek, hanem csak katolikusok. Ne nézzük a választandókban pártpolitikai álláspontjukat, hanem egyéniségüket. Nézzük, hogy milyen szolgálatokat tettek a közügynek, a közérdeknek, az országnak, a magyar társadalomnak. Nézzük, hogy milyen tagjai az egyháznak, milyen értelemmel vannak felruházva s minő szolgálatokat tudtak adni, indítványokat tudnának tenni s felfogásokat tudnának érvényesíteni a kongresszus keretében a katolikus autonómia érdekében.

De valakinek pártpolitikai állása ennél a választásnál nem szerepelhet Tudom, hogy sok helyütt ez nem lesz elkerülhető. A felvilágosulatlanság sok választásnál a pártpolitikai szempontokat fogja érvényesíteni és hogy ez több helyütt így lesz, az előjelek bizonyítják.

De hiszem, hogy szórvaúyosan s egyes vidékeken fog csak szomorú jelenségként mutatkozni és katolikus választókerületeink nagy része felülemelkedik az autonómia nagy kérdésénél a politikán.

Hisz ez kívánatos is. Mert ha ezt a kérdést pártpolitikai szempontokra, agitációkra párttekintetek érvényülésére még is felhasználnók, vagy felhasználni engednők, úgy magának a kérdésnek sikeres, helyes, hazafias és katolikus szellemű megoldását odáztuk, játszottuk el és a katolikus autonómiának kérdését hiába juttatta volna a felség magas kéziratával a megoldás elé, helyes megoldásra nem juthat az.

A katolikus autonómia kérdését pártok a maguk játszmája gyanánt tehát fel nem használhatják. De meg se kíséreljék.

Az Emke alsófehérvármegyei választmányának véleménye az Emke szervezeti szabályainak küszöbön álló módosításához.

Mint általánosan ismeretes, az Emke igazgató választmánya a napokban Kolozsvárt rendkívüli gyűlést tart, melynek egyedüli tárgyát a szervezeti szabályok módosítása képezi.

A módosításokra nézve a kiküldött szervező bizottság tervezetét elkészítette és az összes választmányoknak véleményezés végett megküldötte.

E tervezetben két sarkalatos módosítás foglaltatik, u. m.: a tagdíjak emelése és az igazgató választmánynak az eddigőtől eltérő alapon leendő szervezése.

Ezen a napi lapokban részletesen ismertett tervezetre adja meg véleményét a mi választmányunk is a következőkben:

Az Emke tek. Igazgató Választmányának
Kolozsvár.

A folyó évi márczius hó 12-én tartott igazgató választmányi gyűlésből az Emke alapszabályok revíziója, szolgálati és fegyelmi szabályzat és az ügyrend tekintetében javaslatlételre kiküldött ugynevezett szervező bizottság munkálatát megyei választmányunk is megkapván, f. hó 12-ről 332 számú becses felhívása folytán ezen munkálatra vonatkozó véleményünket a következőkben tesszük meg.

Megyei választmányunk nem kíván a munkálat részletes bíralatába bocsátkozni, csakis az új alapszabálytervezetnek néhány szerelmes és meggyőződése szerint az egyet to-

nem a jövődöbeli bajor királyné fog Londonba menni s ekkor azt akarták, hogy a Ludgate-czirkusz mellé negyvenezer legitímistát fognak felállítani, azokkal betörnek a Szent Pál templomba s a bajor hercegnőt Angolország királynőjévé kiáltják ki, mielőtt meg Viktoria királynőnek megünnepelnie sikerült volna hatvanéves uralkodói jubileumát. De, fájdalom, nem a hercegnő megy, hanem a „Cornwall hercege”, akinek tiszteletére most egy hazat akarnak kibérelni s ennek ablakából annyi fehér rózsát leszórni az utcára, hogy az ünnepi menet ne tudjon tovább menni.

Barhogy van is a dolog, az az egy tény, s ezt még a most uralkodó angol királyi ház legfanatikusabb barátai sem állíthatják, hogy Viktoria királynő dinasztiaja angol volna. Az egyetlen csepp angol vér, amely a mostani dinasztia ereiben csörgedez, Tudor Margittól, VII. Henrik legidősebb leányától és IV. Jakab skót király nejétől maradt fenn. Ezeknek az unokája volt az a VI. Jakab, aki I. Jakab néven ott hagyta szük skót hazáját s az egész egyesült, jobban mondva egyesített királyság koronáját a fejére tette. Első Jakabnak leánya, aki büszke daczból skót nevet mindhaláláig fentartotta, a Stuart Erzsébet, egy német fejedelemhez, és pedig Frigyes pfalzi választófejedelemhez ment nőül, s ebből a családból származott az a Zsófia, aki egybekelvé a hannoveri választófejedelemmel, I. Györgynek adott életet, akinek Stuart Erzsébet e szerint anyai réven nagyanyja volt. I. György volt

az, aki a hannoveri wels házból elsőnek jutott az angol trónra a múlt század második évtizedében, 1714-ben. A négy György és a négy Vilmos mindegyik német hercegnőt vett feleségül, s Viktoriában több a német vér, mint az angol, mert az angol nemzeti dinasztiahoz való laza kapcsolatát csakis a már említett Tudor Margit, VIII. Henrik legidősebb nővere, képezi, az a Tudor Margit, kinek férje IV. Jakab skót király 1513-ban Flodden Fieldnél hősi halállal halt meg.

Viktoria királynőnek a koronája sem olyan régi, mint az ember gondolná. Az igaz, hogy az ekköveket mind régi koronákból szedtek össze. Azt a koronát, melyet a királynő használ, ötvenkilenc évvel ezelőtt készítette a londoni Rundell és Bridge czeg, s a legitímisták nagy öröme ezzel és nem valamely régebbi koronával koronáztatta meg magát Viktoria királynő 1838-ban. Azert azonban már nagyon haragusznak, s ezt nem tudják Viktoriának megbocsátani, hogy a koronába befoglalta azt a páratlan szép rubint, amelyet hagyomány szerint a kastiliai király adott Eduárdnak, a „fekete hercegnek”, a poitiersi csata után. Ez ellen meg néhány héttel ezelőtt a Westminster Gazette is kikelt abból az alkalmából, hogy a walesi herceg Southamptonban egy új dock felszentelésénél „nagy őse”, a fekete herceg emlékére ivott, s akkor az említett lap nagyban hangoztatta, hogy a walesi hercegnek jó lesz, ha angol eredetével kevésbé kérkedik, mert akadhat egy genealogus, aki

a mostani dinasztia származásának és nemzetiségének titkát kimutatja.

Az angol legitímista párt minden év január harminczadikán tartja az ünnepét, amikor is a 248 évvel ezelőtt lefejezett I. Károlynak lovasszobrát Charing Crossnál megkoszoruzza s fehér rózsákkal borítja el. Az idén némileg kisebb ünnepélyességgel ment végbe, mint egyébkor, s az angol dinasztia trónját is csak egyetlen egy rendőr védte a szobor körül, mert az angol józan nép s nagyon jól tudja Viktoria királynő, hogy egy 248 évvel ezelőtt lefejezett király reá nézve nem lehet veszedelmes. Különben is már nagyon ártatlan az a demonstráció, amelyet a legitímisták az idén rendeztek. Máskor a templomokban be szokták földni a fejüket akkor, mikor Viktoria királynőért imádkozott a pap s nyílt lázadással fenyegetőztek. A kormány azonban ennek megakadályozására nem tett semmit, abból az elvből kiindulva, hogy a legitímista tüntetések fentartandók már csak azért is, hogy meglássák az uralkodók, mi sors fenyegeti azt a fejedelmet, aki a korát nem érti meg. Az angol parlamentben továbbá a királyné ezülvillistájának tárgyalása alkalmával minden évben feláll a legitímista párt egy tagja, s határozati javaslatot nyújt be Viktoria királynőnek az uralkodástól való elmozdítására. A kormány az ellen sem tesz mást, csak napirendre terést indítványoz, az elnök felteszi a kérdést, a ház szavaz s az ügy egy évre el van intézve.

Van aztán még egy másik párt is, amely

vábbi műk
intézkedés
szavát fele

Szerenes
des tagság
toló tagsá
zett emel
emelest az
czélok nag
indokolja.
kisebb tag
ütközik a
tani. A m
tagdíjeme
biztos kil
let rövid
össze, a l
ját lehet
alakuljon.

Az igaz
akként te
az örökös
tól megf
egyénekn
többé ne
részben
által vá
igazg. vá
ők, kik
egyesüle
lyástól
leghatár
részben
segesnek
lentjük,
Miklós
erejével
örökös é
álló alap
szerint
igazgató
jelenleg
mivel e

a régi sz
hogy Vi
nem a
met csá
aki em
oxfordi
után lo
hogy
alaptör
hozás a
változt
már i
születé
A fen
arra,
megsen
denak
tott a
özvegy
lala ut

Test
rendbe
Angliá
1327-
Prince
megha
követk
say h
Anglia
a trón
száll
trónra
férfi-
nök
uralk

vábbi működése és fejlődésére káros hatású intézkedése elfogadása iránt kívánja óvó szavát felemleni.

Szerencsétlen gondolatnak tartjuk a rendes tagsági díjaknak évi 10 koronára, a pártoló tagsági díjaknak évi 4 koronára tervezett emelését. A kiküldött bizottság ezen emelést az egyetel jövedelmi forrásainak a célok nagyságához mért fogyatékoságával indokolja. Nem veszi észre, hogy a jelenlegi kisebb tagdíj mellett is mily nehézségekbe ütközik a mostani taglétszámot is fentartani. A mai gazdasági viszonyok között a tagdíjmelés a mostani tagok nagy részének biztos kilépését vonná maga után s az egyetel rövid időn egy zárt testületté olvadna össze, a helyett, hogy a nemzet minden tagját lehetőleg magába foglaló szövetkezetté alakuljon.

Az igazgató választmány tagjai létszámának akként tervezett korlátozása ellen, — hogy az örökös és alapító tagok szerzett jogaiktól megfosztva az igazgató választmányban egyenkénti részvételi és szavazati jogukat többé ne gyakorolhassák és csakis a nagy részben rendes tagokul alakuló közgyűlés által választott 30 taggal legyenek az igazg. választmányban képviselve, s ekként ők, kik legnagyobb részben hozták össze az egyesület vagyonát, az egyetel ügyeibe befolyástól úgy szólva el legyenek zárva — a leghatározottabban tiltakozunk kell, s e részben álláspontunkat nem is látjuk szükségesnek bővebben indokolni, hanem kijelentjük, hogy egészben csatlakozva Bartha Miklós alelnöknek az igazság meggyőző erejével írt, már beadott véleményéhez, az örökös és alapító tagoknak az érvényben álló alapszabályok és az aláírási feltételek szerint szerzett jogait fentartani, és az igazgató választmány szervezetét a maga jelenlegi állapotában meghagyni kívánjuk, mivel egyúttal kimondtuk ítéletünket az

új tervezeten keresztül vonuló azon törekvésre, hogy az Emke egész szervezete és működésében a kolozsvári tagoknak túlnyomó befolyás biztosíttassék. Mi elismerjük Kolozsvár közönségének hazafiságát és örvendünk, ha az erdélyi részekben a vezérszerepet ki tudja érdemelni de az Emke nem Kolozsváré, hanem mindnyájunké, s azt óhajtjuk, hogy működésében az erdélyi magyarság közérzete nyilvánuljon; a közgyűlés és igazgató választmány ne kerülhessen pártvagy klikk-uralom kezébe, hova a javasolt új szervezet biztosan vezet, hanem a közgyűlés és igazgatóválasztmány egy olyan testület legyen, melynek minden tagja a politikai párt- és társadalmi osztályérdekeket, az egyéni rokon- és ellenszenveteket levetkezve, teljesen önzetlenül működhessek a magyar nemzeti összetartozás és közművelődés előre vitelére.

Hazafias tisztelettel maradván

Az Emke alsófehérmegyei választmánya.

Nagy-Egyeden, 1897. június hó 26-án.

Csató János s. k.

az Emke választmányának alelnöke és Alsófehér vármegye alispánja.

Gáspár János s. k.

a megyei választmány pénztárosa, mint titkári helyettes és Alsófehér vármegye főjegyzője.

A nemzetiségi sajtóból.

A magyarországi nemzetiségek matadorai a minap titkos értekezletre gyűltek össze Budapesten, hogy egymással közös akcióba lépjenek s meghatározzák jövő maguktartását. E hirt először a bukaresti újságok közölték, a hazai oláh lapok még ma is mélyen hallgatnak az egész dologról. A titkos konferenciából kiszivargott a világ elé anynyi, hogy a nemzetiségek közös memorandumot terjesztenek a császár elé Bécsben s hogy Rácz és Lukács egymással kibékültek.

Ez a hazai nemzetiségek s első sorban az oláhok legújabb mozgalma, mert szinte két-

ségtelen, hogy az értekezlet összehívása az oláhoktól ered.

Mióta a memorandum-pör lejátszódott s tizenhárom elítélte a magyar kormány jóvoltából királyi kegyelem útján kiszabadult a börtönből, úgy látszott, hogy az oláhok feszkelődése elaludt. S tényleg sem az oláh sajtóban, sem a közéletben azóta nem találkozunk a hírhedt oláh vezérek szereplésével. Rácz dr. átvette ügyvédi irodáját s szelid polgári életet élt Nagy-Szebenben. Azelőtt Tordán lakott, de mióta tüntetést rendeztek ellene a magyar lakosok, áttette székhelyét Szebenbe, hogy ezzel is dokumentálja a magyarok türelmetlenségét s a románok üldözését. Nyilvános gyűlésben nem vett részt, politikai mozgalomban nem szerepelt, visszahúzódott teljesen. A másik fővezér, Lukács László, újra elfoglalta parókiáját Laczfaluban s azóta összes tevékenysége arra szorítkozott, hogy hiveivel egy lapot alapított Aradon és ebben az újságban háborút üzent Ráczék taborának. Mert tudni kell, hogy Rácz és Lukács időközben meghasonlottak, amiért a volt román komitének mult őszi kiadott kiáltványát Lukács nem akarta aláírni. E kiáltványért Ráczot és társait el is zárták, meg is büntették, Lukácsnak azonban nem történetet semmi baja. Ezt nem bírták neki megbocsátani, s a tulzobbak már azzal gyanúsították, hogy kiegyezett a magyar kormánnyal, s szemere vetettek, hogy elárulta a románokat. Lukács, hogy megmutassa, mily alaptalan volt a gyanúsítás, megalapította Aradon a „Tribuna Poporului“-t, amelynek tulzó oláh iránya bizonyítja legjobban, hogy Lukács maradt, aki volt.

A két ellenfél csak a legutóbbi időkben közeledett egymáshoz, s a budapesti titkos konferencián ki is békült.

Az oláhoknak ez a legújabb művelete nem meglepő, megszoktuk, hogy bizonyos

a régi száli frank jogból kiindulva azt mondja, hogy Viktoria királynő halála után a trón nem a walesi hercegre, hanem Frigyes német császárnak anyjára fog szállni. Az első, aki ennek a pártnak hive volt, Froude oxfordi tanár, utána jött lord Lonsdale, azután lord Methuen stb. Annyi tény ugyan, hogy a trónörökös rendje Angliában nincs alaptörvényben meghatározva s a törvényhozás a trónöröklési rendet bármikor megváltoztathatja, mint a hogy ezt meg is tette már ismételtelen és pedig II. Jakab király születésekor 1688-ban és halálakor 1701-ben. A fennálló törvények azonban elegendők arra, hogy ennek a pártnak a létalapját megsemmisítsék s tévedésen alapulnak Froudenak a „Review of Reviews“-ban hangoztatott állításai, mely szerint Frigyes császár özvegyét illeti a trón Viktoria királynő halála után.

Testvérek közt a fivérek elsőszülöttségi rendben a nővérek előtt jogosultak a tróura Angliában is. II. Eduárd király óta, aki 1327-ben halt meg, az angol trónörökös a Prince of Wales nevet viseli, s az 1377-ben meghalt III. Eduárd óta még ezenfelül a következő neveket: Cornwall hercege, Rothsay hercege, Chester és Carrik grófia és Anglia Hig Stewardje stb. Ezek a címek a trónörökös legidősebb fiára akkor is átszállanak, ha a trónörökös nem is jutott a trónra, s ez eléggé bizonyítja, hogy a mig férfi-ág van, addig az megelőzi a nőágot. A nők csak akkor juthatnak trónra, ha az uralkodó ágának már nincs férfi-sarja. Egy

nővér tehát a fivérét sohasem zárhatja ki az öröklésből.

Ez a párt nem is igen erős, s fele sem olyan, mint az előbb említett, ugynevezett jakobita-párt. Angliában azonban nem léphet fel trónkövetelő anélkül, hogy mindjárt pártja is ne akadna. Ezért a jakobiták a társadalom bizonyos rétegében nagy rokonszenvnek örvendenek.

Ezek a jakobiták — akiről előbb különben már szoltunk — nem ismerik el az 1701-ben kelt Act of Settlementet, amely szerint az 1649-ben lefejezett I. (Stuart) Károly katolikus utódai a trónöröklésből ki vannak zárva, s hogy a braunschweighthannoveri ház, azaz I. Károly nővérenek, Skót Erzsébetnek leszármazói — akik közé Viktoria királynő is tartozik — volna jogosítva a trónra, hanem azt tartják, hogy miután az 1688-ban elkergetett II. Jakab király férjisarja 1809-ben York Henrik herceg bibornokkal kihalt, a trón öröklésére II. Jakab király nővérenek Henriettnek Orleans Fülöppel kötött házasságából eredt leszármazottjai jogosultak. Ebből a házasságból egyetlen egy gyermek származott csak: Anna-Mária orleausi hercegnő, aki 1684-ben Viktor Amadeus savoyai herceg neje lett, s ezeknek dedunokája volt Mária Beatrice savoyai hercegnő, aki IV. Ferenc modenai herceghez nőül ment, nagyanyja lett Mária bajor hercegnőnek, Lajos bajor trónörökös neje, akik — mint már említettük — a jakobiták az angol trón jogos örökösének s Anglia „legitim“ királynőjének tisztelnek.

Szükségesnek tartjuk felemlíteni, hogy a mult században a Salm-Hogstraaten hercegek, Erzsébetnek, a pfalzi választófejedelem neje, leszármazói is trónigényekkel léptek fel Angliában. Ezeknek azonban kevés hívkü akad, mert akkor még éltek a Stuart-ház férfi ivadékai. A Salm-ház férfiága 1738-ban halt ki. Az első Salm herceg, hogy a hercegi címet megkapja, 1623-ban megtagadta a katolikus vallást s az anglikán egyházba lépett. A ma is még virágzó Salm-Salm-ház csak úgy áll rokonságban Skót Erzsébettel, hogy az 1739-ben hercegesített Salm Miklós, aki 1741. óta a Hogstraaten hercege nevet is viselte, nőül vette a mai Salm-Salm-család egyik őst, Salm-Salm Dorottya fiúsított hercegnőt.

Befejezésül egy komolyan nem is vehető trónpretendens-családról is említést akarunk tenni, s ez az Orleans-ház. A második francia császárság korában, midőn az Orleans-ház Franciaországból száműzetett, Angliában támasztott trónigényeket s azt hangoztatták, — ami különben igaz is — hogy az orleansok oldalági rokonai Stuart Erzsébetnek, I. Károly nővérenek és Stuart Máriának; és hogy Orleans Fülöpnek, az Orleans-ház ősapjának második neje Liselotte pfalzi grófnő volt, Stuart Erzsébet unokája.

Öt család támaszt tehát igényeket az angol trónra, de azért Viktoria királynő egész nyugodtan ünnepeheti meg jubileumát, s unokái és dedunokái közt vannak a jövődöbeli angol uralkodók.

időközben az oláhok különböző csodás dolgokkal készüljenek meglepni a világot. Most sincs más okuk a föllepésre, mint a fölönési viselkedés vagy a türelmetlenség, s nagyon tevének azok, akik azt híresztelik, hogy az oláhok a magyar parlament és az osztrák rájrat belső villongásait alkalmas időpontnak találják arra, hogy a városukat Beesben a császár meghallgassa. Ha pedig valaki a magyar obstrukciót magyarázza ki az oláhok előnyére, ezt csak bizonyos cselzattal teheti, hogy a nemzetre oly fölötte karosnak tüntesse föl, ha a magyar képviselők obstrukcióját a 16-ik §. ellen.

Az oláhok hosszú hallgatásának és mostani fellépésének egészen más indító okai vannak. Mikor ezelőtt három évvel Sturza Romániában kormányra jutott, egy Pál-fordulással hirtelen megváltozott. Azeelőtt ő volt az összes dákóromán igazgatók intező fő lelke s szenatusban és kamarában exponálta magát hegyeken túli testvéreire. Mint pártvezér és demagog számításból vezette az irredentát, hogy alkalmatlanságot csináljon Catargiu kormányának. Mikor ő lett miniszterelnök, ugyancsak számításból, de jó számításból fordult az erdélyi proféták ellen, Romániából kiltította a maguktól számkivetett mártirokat, nem fogta partját többre a ligának sem, nem bánta barnit mondjanak is, mert belátta, hogy a két ország barátságos viszonya neki többet ér, a nemzetenek többet használ, mint a lelketlen igazgatók hamis profétái. Ez idő óta nem fizette ki magát mártírnak lenni. A hazai oláhok szegények, ők nem tudják jutalmazni a vértanúságot, de meg nem is értik, hogy mi ez. Sturza betette az ajtót előttük Romániában, a nagy liga pénzfórasai bedugultak, Bukarestben szónokolniok többé nem szabad; Lukács próbálta meg egyszer, de bevonulása is roppant csufos volt s Sturza megparancsolta neki hogy 24 órai határidőn belül az országból távozzék. Az oláh vezetők tehát akarva nem akarva hallgatni voltak kénytelenek. Az egykori román nemzeti komité föloszlatása is hozzájárult azokhoz a csapasokhoz, melyeknek súlyát most is érzik az oláh vezérférfiak. Sajtójuk is természetesen hallgatott, mert ingyen senki sem akarta magát bezaratni.

De van egy más ok is, amiért a hangosságokhoz szokott agitátorok némaságra kárhoztatták magukat. Mikor a király kegyelme megnyitotta előttük a börtön kapuit, leg-többjük: Éljen a magyar-román testvériség! fölkiáltással megfogadták, hogy többé nem bolygatják meg a két nép egyetértését. S ez önmaguktól elvállalt kötelezettségüket, mint fennen hirdették, csak a korona iránt való lojalitásból vállaltak el. Hogy nem tartották meg, az csak az ő rendes következtelenségük következménye.

Legújabb vállalkozásuk kevesebb felelősséggel fog járni, mert bünbakul magukkal rántják a szerbeket és a tótokat, hogy a a következmények ellen könnyebben fedezhessék magukat. Mozgalmuk indító oka nem lehetett a magyar parlament belső alakulása, nem remélhették, hogy az uralkodó zuglódó kérésüket a magyarok ellen meghallgatja, mikor éppen az utolsó időkben a király többfelekeppen is megjutalmazta a magyar nemzet összetartását s a magyar államot, amely trónjának legbiztosabb őrzője. Céljuk éppen ellenkező volt, csak annyi, hogy diszkreditálják a magyart az uralkodó előtt, éppen azért, mert a király kedvezett neki,

meg akarják ingatni a király bizalmát, mely Ausztria szétzavart belső viszonyai után élenken fordult felénk s nem akarják megadni a magyar államának ezt a csekély elégtételt sem. De mivel maguk az oláhok nem elegendők, hogy ezt bebizonyítsák, titkos uton megnyerték maguknak a szerbeket és tótokat is, csak azért, hogy oda írassák, hogy Magyarország összes nemzeti-segei fordulnak a királyhoz a magyar elnyomás ellen. A memorandum csak az üldözött oláhok kesergő panasza volt, arra szánva, hogy szánakozásra bírja a világot a legújabb memorandum, melyet több ezren akarnak Beesbe vinni csak hazug politikai demonstráció lesz.

Támogatásukra szolgál hogy a most folyó szerb kongresszusi választásokon jobbra a radikálisok, az ő hívei győznek, s hogy a görög-katolikus románok is külön autonómiát kernek, s sorompóba állanak az az általános katolikus autonómia ellen. De meg másrészt a nép előtt is fönn akarják magukat tartani, s nem engedhetik meg, hogy a nemzeti kérdés végképpen elaludjék, mert vannak még most is sokan, kik ebből elnek. Nekünk szerencsénk, nekik szerencsétlenségük, hogy a nép mindez obskurus dolgokba nincs beavatva s legnagyobb része mit sem tud rólok. A többi ok, amit legújabb műveletük palástolására fölhozunk, mind csak alkalmas ürügy, hogy ezáltal a közvéleményt terrorizálják és felvezessék. És ők erre számítanak.

Lönhart Ferencz.

1819—1897.

„Mi szép az emberi élet, midőn a mindennapiság parányi köréből ki emelkedve, magát valami nagy, szent és milliokat érdeklő csel után intézi lepteit.“ Kőlcsey e szép mondása jutott eszembe, midőn Erdély egyik nagy fiának, Lönhart püspöknek elhunytáról értesültem.

Valamint egy hatalmas alkotmány összeomlása, egy nagy szobor összedülése magrázza a földet, s e rázkodást megérzi a környék minden elője, epp úgy az egyház és haza jeles fia kidőlhet érzi e kis bérczes hazai rész, s e rázkodás föl, sziveinkig hat. Nem a beszéd, hanem a tettek embere volt, zajtalanul élve, zajtalanul munkált embertársai javára, míg a munka fejemészté az eleterő legutolsó esőppjet is, s a roncsolt testet elhagyta a hatalmas szellem.

Hosszas betegsége sejteté a szomorú végét, de a gyors katastropha beállta mégis megrendített, s most ott áll az erdélyi egyház megújuló apraja nagyja zokogva a jó főpásztor porhüvelyénél, s keresve szívére Gileád balsamát.

Lönhart Ferencz Nagy-Ágon született 1819. július 28-ikán; egyszerű bányász szülők gyermeke. Az édes atya és anyja nappal a föld gyomrában a legnemesebb érczet kutatva, csak alig-alig birt magának annyi időt szakítani, hogy gyermekei szellemi neveléséről gondoskodhassék. E tekintetben segélyére volt atya testvére Lönhart Ignác és neje, kiknek gyermekeivel, a ma is élő Nándor és Mariával, úgy szólva együtt nőtt föl, kiket mint testvéreit szeretett, s kik a már összerokadó főpapot haláláig apolták a legnagyobb önfeláldozással.

Az elemi iskolák bevezetésével Kolozsvárra

került, a kegyes tanító reudiek kitünő tanodájába, hol feltűnt vas szorgalma, kitünő esze s valóban ritka ahítatossága által. Nem is maradt érdeme jutalom nélkül. Kovács Miklós püspök a jeles ifjút egyházmegyéjébe felvette, s egyszersmind theologiai tanulmányai megszerzése végett a bécsi Pasmaneumba küldötte. Itt csupán a tantárgyak voltak újak, a tan és szorgalom egy maradt: „mindenből kitünő.“ Az öreg Kovács Miklós megszerette a törekvő ifju papot s felszentelése után udvarába vette, állandóan maga mellett tartotta, mint jobb kezét.

A nemzet életében korszakot alkotó 1848. és 1849-dik években Lönhart is a hazafiak sorában volt található, s habár nem vett kardot kezébe a haza oltalmára, de hirdette, mint pap, a szöszékből a szabadság isteni eszméjét, elment a kunyhókba és palotákba egyaránt felhívni népet a haza védelmére.

A szabadságharc megszüntével 1852. Kovács Miklós püspök meghalt, s helyét Haynald, a lángeszű diplomata, a kiváló tudós foglalta el.

Erdélyben eleinte bizalmatlanul fogadták Haynaldot; a bécsi kormány expositurájának tekintették, s a püspök elleni balvelemény csak akkor kezdett jobbra fordulni, mikor megtudták, hogy titkárjává a mindennapi közkeveltségnek örvendő, minden ízében magyar ereszű es gondolkozású Lönhartot nevezte ki.

Ez volt az út, melyen előre haladva, később Haynald megnyerő modora, szép és elegáns külseje, lángeszű, szónoklata varázsával az erdélyieket megnyerte.

Midőn 1864-ben Haynald távozni kényszerült, Lönhartot a kolozsváriak szeretete és bizalma az apát-plebánosi székbe ültette. A kolozsvári plebánosi helyzete egyike a legnehezebbeknek. Megfordulni a magnás-paloták parquetjein, leereszkedni az egyszerű napszámos kunyhójába, most fényes estélyen reprezentálni, s a másik perczben talán a szegény haldokló ágya mellett virrasztani, erkölcsileg és anyagilag véve erőfeszítő munka. S Lönhart e kettős hivatásnak a legteljesebben megfelelt. Haza a legelőkelőbb körök találkozóhelye, s egyszersmind a szegények asylozmává vált, úgy, hogy midőn Fogarassy püspök mellé nagyprepostá neveztetett ki, a kolozsváriak nem akarták engedni őt körükből, s midőn már ellent nem állhattak demonstráltak mellette, s e demonstráció a fájdalom könyve volt, a szeretet csalhatatlan bizonyítéka, legszebb gyémántja.

A nagyprepost a püspök helyettese, s így annak távollétében az egyházmegye kormányzója. A szakképzett Lönhart biztos kézzel intézte el a legnehezebb dolgokat is, atyai jósága, de egyszersmind szigorúsága megtalálta az arany középutat az igazság felé, s midőn Fogarassyt egy szélhűdés munkaképtelenné tette, a legmagasabb kegy, apostoli királyunk bölcs tapintata, ötet, a legméltóbbat jelöli s nevezi ki a beteg főpap segédpüspökévé cum jure success-ionis.

Keves ideig volt coadjutor. Fogarassy Mihály 1882. márczius 20-ika táján jobbletre szenderült s ekkor elfoglalta Erdély püspöki trónját, honnan nagy egyházmegyéjét most bekövetkezett haláláig áldás-dúsan kormányozta.

A vízbe dobott kő által előidézt hullamgyűrűk egyre nagyobbodnak a felületen, míg végre erejüket vesztve elenyésznek.

Ilyen hullám-gyűrű volt Lőnhart élete. A hierarchia összes fokozatain átment, mindegyik vas-szorgalom, jótékony, tudomány, érző szív jelölő érczel maradandóbb működését.

Egyházmegyéje vagyoni helyzetén sokat segített, főleg az iskolákra fordított rendkívüli gondot. A szegények részére állandó összeget tartott készületben, s azt vagy maga, vagy fáradhatlan titkárja, Tamássy Áron, osztotta ki. Ez tette őt annyira népszerűvé. Az E. M. K. E. első alapítói egyike volt, s nem létezett olyan hazafias és humanus intézmény, melytől jótékonyágát megvonta volna. S ha majd a halás utókor neki emléket emel, azt hiszem, legmeltóbb felírata Eötvös szép mondása lehet:

„Boldog, ki életben annyi jót tehet,
Hogy vele ki nem hal szép emlékezete;
Boldog, ki pályáját úgy elvégezheti,
Hogy sikert arathatnak hív igyekezeti.”

B. D.

Vegyes hírek.

— **Olvasóinkhoz.** Lapunk mai száma közli előfizetési felhívásunkat. Midőn e helyen is felhívjuk arra t olvasóink figyelmét és kérjük jövőre is szíves pártfogását, kötelességünknek ismerjük ezuttal is kijelenteni, miszerint jövőben is első és fő kötelességünk leendő az elvállalt feladatnak híven megfelelni. Munkatársaink a régiék és ezek száma a folyó évtlen is még szaporodott, mert mindig egyik kiváló gondoskodásunkat képezte, hogy lapunk minden egyes rovata szakkepzett író által láttassék el. Rendes dolgozóitársaink: dr. Ebergényi Sándor, Lázár István, Horváth Miklós, dr. Farnos Árpád, Molnár Gyula. Székelyhidyi Viktor, Balogh Ferencz, Pakots József, Székelyhidyi Ödön és Sallak Róza. Időközönként: Albert Iván, dr. Bikfalvy Károly, Gáspár János, br. Kemény Endre, Kis Pál, Lengyel György, dr. Nagy Károly, Szabó Jenő, Szató Gyula, Szilágyi Farkas, dr. Varró László, dr. Winkler Albert, dr. Werner Gyula kiváló tollából nyerünk közleményeket. Tudósítónk — mint eddig is — mindig a leglelküismeretesebben és leghívebben fognak értesíteni mindazokról, mik a vármegye területén történnek és olvasóinkat érdeklik. A Budapesten a kiváló hírlapíró Lichtenstein József szerkesztésében megjelenő „Pester Correspondenz” című könyvatos lappal fennálló viszonyunk pedig lehetőségessé teszi nekünk, hogy az összes vidéki lapokat megelőzve a fontosabb politikai mozzanatok azonnal közölhessük. Egyik szerkesztőnk országgyűlési képviselő is lévén, a legérdekesebb budapesti híreket távirat útján fogja közölni lapunkkal. Magunk részéről tehát mindent megteendünk, hogy t. olvasóink igényeit kielégítsük, de viszont fáradozásainkat csak úgy koronázzandja siker, ha ebben olvasó közönségünk kellő mérvben pártolását megszerezhetjük, miért is utolag is tisztelettel kérjük az előfizetések megújítását.

— **Kinevezés.** A m. kir. pénzügyminiszter Peremi Miklós tényleges államnyu honvéd főhadnagyot, a nagyenyedi helyőrség tisztikarának egyik népszerű, kedvelt tagját, a tordai m. kir. adóhivatalhoz adótitkárré nevezte ki.

— **Herman Ottó** kiváló tudósunk, régi jó barátját Csató János kir. tanácsos alispánt meglátogatandó, a napokban városunkban időzött és két napot töltött az alispán vendégszerető házában.

† **Bethlen Gábor** gróf, a főrendiház örökös tagja, volt országgyűlési képviselő, az E. M. K. E. elnöke, ősi birtokán, Keresden szombatn este hét órakor meghalt. A gróf csak rövid ideje betegedett meg, de nem sokat gondolt bajával, néhány nap előtt azután veszedelmes tüdőgyulladást kapott s ez okozta halálát. Bethlen Gábor gróf, a régi fejedelmi család ivadéka, 1837-ben született Nagyszébenben. Apja, szintén Gábor, szerepívő tagja volt az erdélyi arisztokracziának, több főhivatalt viselt s ez előtt huszonegy esztendővel halt meg Budapesten, mint kuriai bíró. Fia, tanulmányait elvégezve huszonháromeves korában külföldre indult. Ekkor ismerte meg Svájcban Aulitzky lengyel ezredest, ki bevezette őt a katonai tudományokba. Innen Olaszországba utazott, hol csakhamar hasznát vette Aulitzky ezredes tanításának, beállott közlegénynek a magyar legióba s három évig harcolt az olasz szabadságot. Az aspremontei ütközet után Garibaldi seregével őt is elfogtak Viktor Emánuel csapatai s elvitték Genovába. A hadi fogságból csak hat hét múlva szabadult ki s egyenesen visszatért hazájába. Ekkor kezdett el szerepelni a közpályán. Az utolsó erdélyi országgyűlésben részt vett mint Felső-Fehérmegye követé. 1866-ban a magyar parlamentben találjuk a fiatal grófot, mint ellenzéki képviselőt, a mandátum eljárása után pedig Felső-Fehérmegye főbírói székében. Ezt a tisztséget két évig viselte, azután visszavonult birtokaira. Mikor Tisza Kálmán 1875-ben belügyminiszter lett, első intézkedései közé tartozott, Bethlen Gábor grófot kinevezni Felső-Fehérmegye és Kis-Küküllőmegye főispánjává, később pedig, mikor a megyerendezés folytán Felső-Fehérmegye megszűnt, helyette Nagy-Küküllő vármegye főispánjává. A kormány azonban nem értett egészen egyet Bethlen Gábor nemzetiségi politikájával, miért is 1890-ben lemondott a főispánságról, s még ugyanabban az esztendőben képviselővé választották a balavasári kerületben, mely Horváth Gyula lemondása folytán jött üresedésbe. Az 1892-iki választások alkalmával a marosvásárhelyi II. kerület küldte a képviselőházba, hol a nemzeti párthoz csatlakozott. A tavalyi választás alkalmával a szabadelvű párt jelöltjével szemben kisebbségben maradt. Örökös tagja volt a főrendiháznak, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület pedig elnökévé választotta. Vele kihalt a történelmi nevezetességű Bethlen-családnak az az ága, amely a fejedelm Bethlen Gáborral a legközelebbi véroköségben állott. Temetése vasárnap volt óriási részvét mellett. Vele a magyar közélet egyik veterán bajnoka dőlt ki az élők sorából, ki egész életében a nemesért és jóért küzdött. Nyugodjék csendesen.

— **Érettségi.** A nagyenyedi Bethlen-főtanodában múlt hó 28. és 29-én tartattak meg az érettségi vizsgálatok Zeyk Dániel főgondnok elnöke és dr. Ballagi Aladár kormánybiztos jelenlétében. Az érettségi

tett ifjak száma 17 volt. Az eredmény jó; az ifjak közül Lóte Pál az érettségit jeles eredménnyel tette le.

— **Bérmaut.** Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi segédpüspök a bányavidéki esperesi kerületben június hó 13-án kezdte meg bérmautját. Vármegyénkbe — Abrudbányára — Körösbányáról jövet június hó 21-én érkezett. A vármegye határan Vulkán aljában egy 50 tagu lovas-bandérium és a vidék összes előkelősége várta a püspököt, a járás vezetője pedig, Imreh Károly főszolgabíró, fogadta és üdvözölte. A püspök a brádi és körösbányai főszolgabírák, Csiky bányavidéki főesperes, Húkk letkés, család nevelő, dr. Koródy theologiai tanár, a körösbányai és boiczai róm. kath. lelkészek kíséretében jött Abrudbányára, mely város részéről elejébe mentek Boér Béla polgármester, Képes Ferencz rendőrkapitány, Zana thy Gábor járásbíró és Képes László nagybirtokos. Abrudbánya város határan a fényes díszkapu alatt Boér Béla polgármester üdvözölte az illusztris vendéget és harangzúgások meg tarackklövések között kísérték be a püspököt a városba, ki egyenesen a róm. kath. templomba vonult, melynek bejáratánál dr. Lukács plébános fogadta egyházi ormátusban és adta át a templom kulcsait. Templomozás után szállására, Boér polgármester vendégszerető házához, ment a segédpüspök, hol a különböző testületek tisztelegését fogadta. Este fakilyámenet volt és Képes Ferencz rendőrkapitány tartotta az üdvözlő beszédet. Június hó 22-én osztotta ki a bérmautás szentességét, delután pedig az állami elemi leányiskolában tartott vallás-vizsgát. Június 23-án Verespatakra ment át kíséretével, itt a kincstári bánya bejáratánál felállított diadalkapu alatt Jankó Kálmán községi előjáró fogadta, a főtérén Lucze szolgabíró. Június 24-én bérmaut, majd e speciális bánya-város előkelőségeit látogatta meg; a nap többi részét pihenéssel töltötte a házigazdájánál, Seff József plébánosnál. Június 25-én folytatta útját Topánfalvára.

— **Forgalmi akadályok.** A folytonos esőzések a m. kir. államvasutak Nagy-Váradi-Kolozsvár közötti vonalát annyira megrongálták, hogy a forgalmat teljesen beszüntetni kellett. Nagy-Enyedről, Budapest és Nagy-Váraddal, a forgalom csak is Tövis-Aradon át eszközölhető.

— **Székelyhidyi Viktor** gazd. egyleti titkárnak a „Hesseni légy”-ről írt népszerű munkája egyik kitűnő román tudósunk fordításában román nyelven is megjelenen, az a gazdasági egyesület részéről úgy a közsegeknek, mint egyes érdekelt román gazdáknak rövid időn belül meg fog küldetni.

— **Juniális.** A nagyenyedi orsz. fegyintézet őrszemélyzete múlt hó 26-án (szombaton) este tartotta meg szokott nyári táncmulatságát a sétatéri fedett helyiségben, élénk részvétele mellett a mulatni szerető közönségnek. A mulatság úgy erkölcsi, mint anyagi siker tekintetéből nagyon szépen sikerült, biztos sikerét nagyban előmozdítván a fegyintézet tisztikarának védnöksége. A nagyon kedélyes mulatság csak a késő reggeli órákban ért véget.

— **Pénzhamisítók.** Érdekes bűnügy foglalkoztatja Nagy-Enyed város közönségét. A marosludai esendörök két tagja múlt hó 28-án éjjel rendőri jelenlet mellett két fiatal embert tartóztatott le és kísért a rendőrségi börtönbe állítólagos pénzhamisítás miatt. A két fiatal ember, kik név szerint Vass Al-

bert és Szilágyi János volt pénzügyigazgatási díjnokok, másnap reggel kihallgattak és átkisértek a marosvásárhelyi kir. törvényszékhez megfelelő kihallgatás és a vizsgálat megejtése céljából. Mint hírlík, a letartóztatottak lakásán a csendőrszolgálat mintegy 5 kiló anyagot foglalt le, mely arra enged következtetni, hogy a fiatal emberek foglalkoztak a pénzcsinálás kérdésével.

— **Betörés.** Mult hó 27—28-ik éjjelen ismeretlen tettesek behatoltak a br. Bánffy Kazimir várszegutcai lakásába, de úgy látszik, tervükben valami gátothatta, mert a legkisebb kár okozása nélkül távoztak ugyanazon uton, az épület ablakán, amelyen behatoltak.

— **Az „Achilles Sport-Egylet“** f. év július hó 11-én nagyobb szabású kerekpárkirándulást rendez. Az indulás Aradról történik; utirány: Deva, Kolozsvár, Maros-Vásárhely, Borszék, Mádéfalva, Kézdi-Vásárhely, Brassó, Segesvár, Nagyszeben, Alvincz, Zalatna, Békés-Csaba. Jelentkezések elfogadhatnának Kükemezey Árpád vívótermében Kolozsvárt (New-York szálló). A kiránduló csapatban két benzin-motoros kerekpár is részt fog venni, ez mindenesetre az érdeklődést emelni fogja, mert hosszabb uton, kivált ha az hegyes-völgyes, a benzin-motoros kerekpárak működéséről pontos adataink még nincsenek. Kiváló tisztelettel Br. Vermes Lajos e. t. t.

— **A Magyar Bazár** június 24-iki száma következő gazdag tartalommal jelent meg: „Viktória királynő, India császárnője“, hat képpel. „Ha meghaltam...“, írta br. Balint József. „Majusi dal“, írta Justh Bela. „Első látásra“, írta Bátorffy Róbert. „Mrs. Tregaskiss“, regény, írta Mrs. Campbell Pread. Viktória királynő jubileuma. Az első magyar orvosnő ünneplése. Egyesületi hírek. A kerekpárról, írta Wohl Janka. A szombathelyi előképek kiválóbb alakjai, műmelléklettel. A nagyvilágból stb. A francia divatmellekleten: Mi a divat? Parisi levél. Képek magyarazata. Divatsürgöny. A legelegánsabb divatlap, negyedevenként 2 ft.

— **Budapesti Napló, az újságírók lapja.** Elenken emlékszik meg a magyar közönség annak a tizenhét magyar újságírónak az esetére, akik, hogy függetlenítsék magukat minden politikai befolyás és minden vállalkozó töké nyúga alól, megalapították a maguk erejéből, minden vállalat mellözésével a szerkesztőség saját tulajdona gyauant a Budapesti Naplót. A lelkes kis csapat most, alig tizenegy hónap leforgása után, a szabadelvű magyar közönségnek legkedveltebb újságszoigáltatója lett. Magával hozván fenyves és jóhírű írói neveket, hámulatlan szorgalommal és kitartással gyűjtven mindennap össze mind azt, ami a szerkesztőség, a lap szabadelvű és feltétlenül, minden irányban független politikájának, nemzeti érzületének és magas izlésének minden huszonegy órában ismétlődő bizonyosságát adja: — a Budapesti Napló ma már nemcsak keletkezésének történetében új és eredeti, de a közönség szimpatiajának gyors felköltésében is eddig nem látott példát mutat. És minden szem arra vall, hogy a Budapesti Napló alapítói megérdemlik ezt a támogatást. A Budapesti Napló-nak friss és megbízható értesülései, komoly, tartalmas politikai cikkei, amelyek nyomatékosan teszik a fiatal, de politikai súlyra már is döntő jelentőségű újság véleményét, tárczarovatának magas irodalmi színvonala, gazdag informatív anyaga, kitűnő értesülései, kimerítő,

ötletes, változatos, eleven rovatai s mindenrendű közleményeinek változatossága és folyton gyarapodó bősége: napról-napra ékes-szólan tanuskodnak arról, hogy a Budapesti Napló fenyvesen megfelelt a legveresebb várakozásnak is, amely megjelenését megelőzte. A Budapesti Napló szerkesztősége és olvasóközönsége közt páratlanul meleg és szíves viszony fejlődött ki. Naponként jelentkezik ez a Szerkesztői üzenetek rovatában. A magyar közönség: nekünk családunk.

A Budapesti Napló szerkesztősége, amely csakis addigi munkásságára, hírlapírói sikereire hívkozva és a közönség szimpatiaira appellálva fogott hozzá bátor vállalkozásához, nem csalódott önbizalmában és nem csalódott a közönségben, amely nagy szeretettel karolta fel ügyét az első percztől fogva. És hogy a közönség se csalódjék benne, arra vállvetve, szakadatlan buzgósággal és lelkesedéssel törekszik. A szerkesztőség, amelynek belső tagjai: Vészi József főszerkesztő, Braun Sándor felelős szerkesztő, Abrányi Emil, Clair Vilmos, Cerri Gyula, Erős Gyula, Fái Bela, Gergely István, Holló Márton, Horváth Elemér, Janovics Pál, dr. Kovacs Jenő, Lyka Károly, Márkus József, dr. Merkl Adolf, dr. Márton Miksa, Molnár Ferencz, Papp Daniel, Pekar Gyula, dr. Soltész Adolf, Sváb Tivadar, Thury Zoltán, napról-napra egész erejét, egész lelkesedését, összes hírlapírói kvalitásait viszi a harcba. Hűségese szövetségese ebben a külső munkatársak díszes serege, amelyből csak Ágai Adolf, Balogh Pál, Bekies Gusztáv, Besseney Ferencz, Bekefi Antal, Eötvös Károly, Feszli Geza, Géczy István, dr. Hagara Viktor, dr. Halász Ignác, Kupa Árpád-Lengyel Laura, Malonyay Dezső, Munkácsy Kálmán, Szabóné-Nogall Janka, Szana Ta, más, Szanto Kálmán, Tömörkény István és Tutsek Anna neveit említjük most.

Ez a rugója a Budapesti Napló eddigi példátlan nagy sikerének és biztosítéka a jövőndő szilárd existenciájának. És még egy. Annak az újságnak, amely senkié másé, csak a szerkesztősége és a közönsége, amely semmiféle idegen töké szolgáltatásban nem áll és csak a maga munkálkodó embereinek, meg a magyar közönségnek, a magyar hazáknak, a magyar nemzeti ügynek és a magyar szabadelvűségnek az érdekeit szolgálja: ebben a függetlenségben semmihez sem hasonlítható hatalmas erőforrása van. Olvasóink figyelmét újból felhívjuk a Budapesti Napló-ra és ismételve a legmelegebben ajánljuk ez újságot. Olvasásra az újdonságok iránt érdeklődőknek és valóságos lelki épülésükre azoknak, akiknek a magyar hírlapirodalom magas színvonalában és magyar írók és újságírók hangyaszorgalmában kedvük telik.

Apróságok.

Tromf.

Fejes Balambér: Az én őseim már az Árpád-ház idejében itt voltak!

Knofelblüh Salamón: Nagytus! az én őseim már betábláztatták a küvetelésüket az Árpád-házra.

Nagy újság.

A.: Hallotta már, Boross ur?

B.: Mit?

A.: Hát arról a borzasztó gyikosságról még nem hallott semmit?

B.: Nem én! mikor történt?

A.: Azt bizony nem tudom...

B.: És hol?

A.: Eppen azt nem tudjuk!

B.: De kit gyilkoltak meg?

A.: Hja, ha én azt tudnám!

Hogy lesz az?

Egy társaságban a betegen fekvő Komay-házaspárról egy ur a következőleg nyilatkozik:

— Nem adok neki két hetet s úgy Komay mint a felesége özvegyiségre jutnak.

Ok a szakításra.

— Hát te pajtás, már nem barátkozol a pupossal?

— Nincs semmi értelme a barátkozásnak: nem kérhetem kölcsön se frakkját, se kabátját.

Ugy képzelte.

Megismerkedett a színészekkel az iglói deák s amint először megy fel a hősszerelmes lakására, szemébe ötlenek a falon függő koszoruk.

— Hogyan, ön itt tartja ezeket, nem az ágyában?

— Hogy jut ez az eszébe?

— Mert önök, színészek, a baberaikon szoktak pihenni.

Az élő kérvény.

A sz—i vármegyei ügyészi hivatalba beállított egy csinosan öltözött asszony, hogy neki a gyámpénztárból pénzre volna szüksége. A fiatal segéd utasítja, adja be kérvényét az árvaszéknel.

Az asszony megkérdezi:

— Kérem szépen, a kérvény én vagyok, telekkönyvi kivonat és becslelvéllel.

— Oh ugy! — válaszolt a fiatal patvarista — menjen asszonyom és igtattassa be magát.

Meteorológiai jelentés jun. 27-től jun. 30-ig.

Nap	Óra	Légnyomás 700+	Hő	Szelirány és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő napi	
							max.	min.
7	61-9	+20-8	W ₂	1 ● 1-6				
27	2	61-4	+26-2	—	4	—	+25-7	+16-4
	9	62-2	+20-6	—	1 ● 7-0			
7	63-1	+17-6	SW ₃	9 ● 3-8				
28	2	60-4	+25-6	S ₁	2 ● 0-6		+27-9	+16-6
	9	62-1	+18-4	N ₁	5 ● 1-1			
7	63-5	+19-9	N ₁	7	—			
29	2	63-0	+26-4	N ₂	5	—	+27-0	+15-3
	9	64-4	+20-6	N ₂	5	—		
7	64-1	+20-0	N ₂	2	—			
30	2							
	9							

Kilátás: Derült, meleg idő, hajlammal zivatarra.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokokban. Szelirány: N = észak, S = dél, E = kelet, W = nyugat. Szelierőssége = 1—10-ig. Borulat foka = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég, Δ = dara.

Közgazdaság.

A magyar mezőgazdaság helyzete.

(A magyar mezőgazdaság helyzete. Irta: Cauter. Külön lenyomat a „Magyar gazdák lapja“ 1895-ik évfolyamából. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. Ara ?)

(Folytatás.)

A bevezetésben a szerző foglalkozik még a gabonaárakkal, melyek, amint mondja:

„A jó gabonaárak még a nyolczvanas évekre is átmentek s ezzel kapcsolatban a föld értéke mindinkább növekedett, mert ekkor már a föld méhéből bőséges osztalek jutott a termelőnek. Az elvetett magvak 10—12-szerese térült meg az 1880—1881-es években, s 1882-ben 16—18-szorosa!”

A szerző is elismeri, hogy eme, mondjuk kánaáni évek „kivételesek” voltak, de abban teljesen igaza van, hogy a legnagyobb meglepedést keltette mindenfelé.

Sokszor hallja az ember, sőt talán a mai földéhes világban napirenden vannak az ilyen mondások: Földbirtokot akarok venni, veszek is, csak olyan magas árakat ne követelnének. Hallatlan! 1 kat. hold szántóföld 300—350—500 forint! Hogy hozza meg a befektetett tőke kamatait? És mégis veszik a földbirtokot ilyen magas árban is, tehát ki kell fizetnie magát! . . .

Hogy évekkor elzött a földbirtokosok magas árban való vételét még kifizette magát, okát megjelöljük a szerző által előadott következő sorokból:

Ez . . . volt a gazdákra nézve az úgynevezett „arany korszak”, szeretik is emlegetni a magyar gazdák azt a boldogabb korszakot, amikor még a föld sem kívánta annyira a trágyát, a jó mély földforgatást s általában az okszerű gazdasági talajkezelést.

Mindez azóta egészen másképpen van; különbség van a gazdasági üzemelésben, különbség van a talaj kihasználásában; de amit első sorban is emlitenünk kellett volna, az az, hogy a földbirtok kezelése s a föld megterhelhetése is egészen más, mint régebben volt.

Ime, láthatja az olvasó, hogy a szerző mily logikus sorrendben számol be a magyar mezőgazdaság helyzetével, és könnyen ki lehet számítani a magas földárak akkori emelkedését a jelenlegi állapot beteges küzdelmeinek méltó rovására.

A szerző foglalkozik a bevetésben még a hetvenes évek gazdasági viszonyairól, az amerikai versenyrel, az evvel kapcsolatos gazdasági kivándorásokkal, amelyekben — sajnos — Magyarország is részt vett és vesz mai nap is a felvidéki munkás-elem esőkkenésével. Cautiesnek a „Magyar mezőgazdaság helyzete” című munkája a már bővebben ismertetett bevezetésen kívül öt fejezetre oszlik; ismertetni fogjuk röviden mindeniket, különös tekintettel az első fejezetre, amely a birtok-megoszlásról szól.

I. Birtok-megoszlás.

A szerző a birtok megoszlását két kimutatásban közli. És pedig a birtok-megoszlást az egyes művelési ágak szerint, továbbá a tulajdonjog szerint.

Az utóbbi szerint 1885-ben Magyarország területe a következő tulajdonosok birtokában állott:

	1885-ben kat. hold:	%
Korona- és kincst. birtokok	2.786.410	5.68.
	34.519	0.07.*)
Közalapítványi	248.869	0.51.
Városi és községi	8.674.726	17.69.
Egyházi	2.368.816	4.83.
Hitbizományi	2.349.969	4.79.
Egyesületek stb.	476.180	0.99.
Magán, azaz szabad	32.080.667	65.44.

Összesen 49,020.156 100.00%.

Eme kimutatásból látható a tulajdonjogi birtok-eloszlás és ki-ki levonhatja következtetéseit. Közlöm a szerzőnek a hitbizo-

*) Nevelési célokra használt kincstári terület.

mányokról való megjegyzését. . . . Hogy azok inkább hátrányosak az országra nézve, mint hasznosak, eltekintve attól, hogy a nagy hitbizományi területen igen sok az erdő is, amelynek országos közgazdasági fontosságát elvitatni nem lehet.

Egész nyugodtan konstatáljuk, hogy a „fejedelmi nagybirtokok”, s ezek közé tartoznak az egyházi nagy uradalmak is, nem a mai viszonyok közé valók . . .

Az 5.000—10.000 kat. holdas birtokok ellen, ha azok egy tagban, vagy szétszórva is fekszenek s egy birtokosnak a tulajdonát képezik, még semmi észrevételünk nem lehet, hanem a 10.000 kat. holdon felüli birtokokat, mint a fejlődést megakadályozó javakat, mindig az ország hátrányára levőknek tartjuk.

Az egyetlen orosz birodalmat kivéve, hol vannak oly kolosszális kiterjedésű birtokok, mint Magyarországon?

Az uradalmak között legtöbb adót fizet az Eszterházy-hercegi uradalom, melynek kiterjedése felül van az 500.000 kat. holdon.

(Érdekes, hogy eme rengeteg uradalomról Cautius megjegyzi, hogy 1892-ben adóban mintegy 334.000 forintot fizetett, tehát holdanként egész egy forintot sem! . . .)

Hosszasabban foglalkozik a szerző (Cautius) a hitbizományokkal. A munka 12-ik oldalán összehasonlítást tesz a németországi hitbizományokkal, szembeállítva a hazai viszonyokkal.

Ezek és a munka többi fejezeteinek ismertetését lapunk jövő számában fogjuk hozni.

(Folytatása következik.)

Piaczi árak.

Nagyenyed, 1897. június 27.

Buza legjobb	1 véka	1.20
„ középszerű	„	1.05
Kétszeres legjobb	„ véka	1.—
„ középszerű	„	—95
Rozs legjobb	1 „	—90
„ középszerű	„	—85
Zab legjobb	„	—70
„ középszerű	„	—65
Kukoricza (tengeri)	„	—80
Burgonya idej termés	„	—80
Széna legjobb	egy szekér	4.10
Szalma legjobb	„	2.50
Bikkfa 1 köbm. keresztirak nélkül, 1 m. hosszú	„	3.50
Cserfa 1 „	1 „	2.50
Tölgyfa 1 „	1 „	3.50
Faszén kemény	egy hektoliter	1.80
Marhabús	1 kilogramm	—40
Sertésbús	„	—48
Szalonna	„	—72
Disznózsír	„	—80
Vöröshagyma	„	—
Fokhagyma	„	—

Csarnok.

A győzelem.

— Irta: Sallak Róza. —

(Folytatás.)

Az ifju gróf visszahökken: az öreg gyönyörködni látszott szavai hatásában, s látva, hogy fia alig tudja zavarát leküzdeni, diadalmas hangon folytató:

— Ugy látszik, fiam uram, az alma messze, igen messze esett a fájától. Bánfalviné a szép Tenke Flóra, egy koldus szerelméért szemembe vágta a neki felajánlott gazdagságomat ezeltől 28 évvel, reá viszont 28 év múlva a szép Flóra szép leánya, Lélia, jónak látja megfordítva cselekedni: ott hagyja a koldustársnyát, jónak látja elfogadni a feleje nyújtott tele jobbot.

— Atyám! — hangzott az ifju ajkairól vesztjölő remegéssel; szeméi sötét, villámló

haraggal tapadtak a görnyedt, gunyos alakra, de ez nem rettent vissza, a régóta kielégítetlen boszu diadaléretével folytató:

— A kicsike nem így számított, elhiszem, eléggé szép, hogy hódolója légy, s te azt, úgy látszik, elmulasztád megtenni, no de nem késő, eredj utána, bizonynyal vár is, hami-sak a szép asszonyok, rátartósak, az igaz, de csak megadják magukat.

— Atyám! — hangzott harmadszor az ifju ajkairól — megkívánom, hogy most és a jövőben is a legnagyobb tisztelettel ejtse ki Lélia nevet; ő az én nőm, egyaránt részesülnie kell mindenben, ami az enyém, tisztelet, becsülés. Milyen szerelmei voltak önnek a multban s miért, nem kutatom, anyám miért volt boldogtalan hosszú éveken át, én, fia, apám iránti tekintetből, tartozó tiszteletből nem kutatom, de úgy a jelenben, mint a jövőben is, anint már mondtam, a legnagyobb becsülést kívánom a nőnek, akit ide, ebbe a kastélyba nőnek, urnőnek hoztam. Erre kérem, ezt követelem öntől.

Hangja fokozatosan emelkedett, az utolsó szót oly dörgő hangon mondta ki, hogy az öreg jónak látta füleit befogni, még a szeméit is behunyta, mire aztán mélységes esend lett; mire ismét körülbézett, a szoba üres volt.

Az ifju férfi ott állt megint az erkélyen; sötét, komor tekintete végig siklott lassan, fáradtan a nap sugaraktól remegő lombok között. A kétkezes magva el lett hintve, s jó talajra akadt, megtermi gyümölcsét. Milyen vak is volt ő eddig; az utolsó percig azt hitte, Lélia szereti. Hamar kellett esatkozni: épen a harmadik nap reggele, hogy haza hozta, s azóta az ifju nő olyan megmagyarázhatatlan módon kerül, olyan ellenszenvet érez iránta; de hát akkor milyen életök is lesz hát már most? Ha tudta volna, hogy ezt kérdezte az előbb neje is magától!

De hát ki az oka? hogyan leit új hajlékában fogadva, s azután magára hagyva egy teljes, hosszú, viharos éjen?

Igen, jól tudta, hogy a haldokló iránti kötelessége lett félremagyarázva; jól tudta, hogy ezzel a tettével, hogy annak megszerzte az örök békét, feldulta ennek a másikkal a boldogságát. Övé Lélia, egészen az övé, de mit ér, ha nem érez szerelemmel iránta, ha nem vonhatja keblére, nem csokolhatja gyönyörű ajkait, mi lesz, ha nem akarja meghallgatni, mit tegyen? — S a komoly férfi a bánatnak oly végtelen kinyomatát hordá arcán, hogy ha szép, ifju neje most e perczen látja, talán minden, minden megváltozott volna azonnal, talán feladná megsértett büszkeségét, oda hajtáná firtós fejet ifju férje hatalmas mellére, felmosolyogna reá komoly, nagy szemével . . . Oh, hogy oszlana el a boru arról az arczról, hogy kapnak ölbe, hogy csókolnak végig egész alakját, milyen gyöngöden ringatnák el ezek a szerető karok, de hát ő messze, bent a fák között még mindig lázas siet-séggel halad előre, bár dombnak megy; éppen ez az oka, hogy nem veszi észre a szembe jövő öreg zöld hajtókás kabátu embert; ez egyik erdész volt, majdnem összeütközik vele, s a szegény öreg oly ijedt mozdulattal ugrik felre, hogy ez a nő bánatos arczára mosolyt esal.

— Bocsánat méltóságos asszonyom! — forgató kalapját a jámbor zavarodottan, — ezer bocsánat . . . nem is gondoltuk, hogy a méltóságos grófné kegyeskedni fog ily hamar kijönni; azalatt felrenézett fel, vajjon

